

«Էդիթ Պրինտ» հրատարակչություն

Ավարտական հետազոտական աշխատանք

Թեմա՝ Ազգային տոների, ծեսերի կազմակերման
առանձնահատկությունները կրթության գործընթացում

Հաստատություն՝ «Երևանի Հ. 137 մուլտի-մանկապարտեզ» ՀՈԱԿ

Դաստիարակ՝ Աննա Հակոբյան

Ղեկավար՝ Ժաննա Ավետիսյան

Երևան 2023

Բովանդակություն

Ներածություն.....	3
Ազգային տոների, ծեսերի կազմակերպման առանձնահատկությունները կրթության գործընթացում.....	4
Եզրակացություն.....	12
Օգտագործված գրականության ցանկ.....	15

Ներածություն

Ազգի գոյապահպանման առաջին հիմնապայմանը հայրենիքի, ազգային մշակույթի համակարգի առկայությունն է: Ազգային մշակույթն ազգային դաստիարակության հիմնական լծակն է: Առանց ազգի հայրենիք չկա, առանձ հայրենիքի ազգ: Հայրենիքի բովանդակությունը հողն է, ձևը՝ ազգային մշակույթը: Առանց ազգային մշակույթի ազգային Հայրենիք չկա:

Հայ ժողովուրդը դարերի ընթացքում ձեռք է բերել իր ինքնությունը, ազգային դիմագիծը, բնավորությունը, մշակույթը:

Հայկական մշակույթը հայ ազգի կենսագործունեության տարատեսակ դրսևորումներն են՝ հիմնված ինքնաճանաչման, ինքնաարտահայտման և հմտությունների ու կարողությունների կուտակման վրա: Այն հավաքածուն է խորհրդանիշների, հավատալիքների արժեքների, որոնք բնութագրում են ազգի կյանքը: Իր բնույթով հայկական ազգային մշակույթը էթնիկական մշակույթի զարգացման բարձրագույն ձևն է, և հայ ազգային մշակույթը միշտ կապված՝ սոցիալական, իր անմիջական կրողի՝ հայ ժողովրդի հետ:

Ազգային տոների, ծեսերի կազմակերպման առանձնահատկությունները կրթության գործընթացում

1.1 Զատիկը եկեղեցական տոնացույցով Հիսուս Քրիստոսի հարության տոնն է: Զատիկն ասելա . << Հենց գամ Արմանաս, հենց գնամ զարմանաս>>:

Զատիկը զարնան զարթոնքը նշանավորող տոնակատարություններից մեկն է, այն նշանակում է զատել, բաժանել:

Նորն է ծնունդ առնում էապես , ու շարունակ պտույտ գալիս, դա հրաշք է, ուրիշ էլ ի՞նչ , և անունն է այդ հրաշքի Հարություն կամ Կարմիր Զատիկ:

Երգ - <<Զատիկ>>

Տարվա մեջ ուրախալի

Դու մի հատ ես այ Զատիկ

Քեզ պես անուշ քաղցր օր

Չկա-չկա ոչ մի օր:

Զատիկը շնորհավորելով մարդիկ միմյանց ասում են՝ Քրիստոս հարյավ ի մեռելոց:

Պատասխանը – Օրհնյալ է հարությունը Քրիստոսի:

Հայոց ազգային տոները տարբեր ժամանակներում տարբեր դրսևորումներ և վերախմաստավորումներ են ունեցել: Սակայն այս տեների արմատներն այնքան խորն են եղել ժողովրդի ինքնագիտակցության մեջ, որ ժամանակի կրոնաքաղաքական փոփոխությունը նույնպես չի կարողացել ազդել դրանց վրա:

Հայկական մշակույթը հնուց ի վեր, մինչև օրս էլ, աչքի է ընկնում իր բազմաթիվ և յուրօրինակ ազգային տոներով: Մենք բոլորս այս տոները նշում ենք, որպես քրիստոնեական և եկեղեցական տոներ, սակայն այս տոների մեծ մասը գալիս է դեռևս նախաքրիստոնեական ժամանակներից: Առանձնացնենք մի քանի ազգային տոներ, որոնք երկար ճանապարհ են անցել, հեթանոսությունից մինչև քրիստոնեություն:

1.2 Ամբողջ քրիստոնյա աշխարհում Չատիկը համարվում է Քրիստոսի հարության տոնը: Սակայն հայոց աշխարհում գատիկ տոնի ամրատները շատ ավելի հին են: Չատիկը հնում համարվում էի գարնանացանի տոնը և նվիրված էր Անահիտ դիցուհուն, ով էլ հովանավորում էի մայր հողի բեղմնավորումը: Անահիտը գալով Արարատ, հավաքում է գույնզգույն ձվերը և շաղ տալիս ողջ դաշտով մեկ, իսկ այնուհետև պատվիրում է հավքին բույն դնել Արարատ լեռան վրա և մշտապես գույներ տարածել երկրի վրա: Այդ օրվանից մարդիկ սկսում են ուրախ վարել և ցանել հողը, իսկ մանուկներն ու մեծահասակները մինչև ուշ երեկո երգում, պարում և ձվախաղ են խաղում. «Չատկեգատիկ է, Նավակատիկ է, չամչե հատիկ է»:

- Կարմիր ձու տուր, կարմիր օր տամ:
- Չատիկ, գատիկ, նավակատիկ, արի նստի մեր տան մոտիկ:

Այս տոների ժամանակ զարգանում է երեխաների մոտ ստեղծագործելու ցանկությունը՝ պատրաստում են գունավոր ձվիկներ ապլիկացիայի ժամանակ, ճուտիկներ, ներկում են: Հնարավորություն ենք տալիս երեխաներին պատմելու իր աշխատանքի մասին, արտահայտել զգացմունքները: Նաև զարգանում, կատարելագործվում է երեխայի բանավոր խոսքը: Առաջարկվում են նաև հանելուկներ, զարգանում է երեխաների մոտ մտածողությունը, հիշողությունը.

«Կարաս ունեմ մի պուճուր մեջը՝ տարբեր գույնի ջուր»:

Կրթության գործում զարգանում են նաև մաթեմատիկական գիտելիքները.

- Դեղին սպիտակ գույնի են
Ո՞վ կասի քանի գույնի են:

1.3 Ազգային տոներից է նաև «Բարեկենդան», այն շարժական տոն է և գտնվում է մինչև մեծ պահքը: Այդ օրերին մարդիկ ճոխ սեղաններ են պատրաստում ու զվարճանում, որպեսզի ուրախ սրտով մտնեն երկարատև պահք:

Տոնն ավարտվում է Բուն Բարեկենդանով, որը նշվում է մեծ շուքով,ուրախ եր ու պարով,խաղերով, համով հոտով ուտեստներով:

Բարեկենդան նշանակում է Բարե կենդանություն, այն հիշեցնում է դրախտային կյանքը, երբ մարդիկ ապրում էին վերելքի և անհոգության մեջ:

Տոնը նաև կապված է գարնան գալուն և զարթոնքի հետ:

Տոն է այսօր, ուրախություն, տոնական են սեղանները, գաթա, հավա, չամչով փլավ, ուտելիքներ շատ համեղ, ինչ լավ է , լավ, եկեք այստեղ:

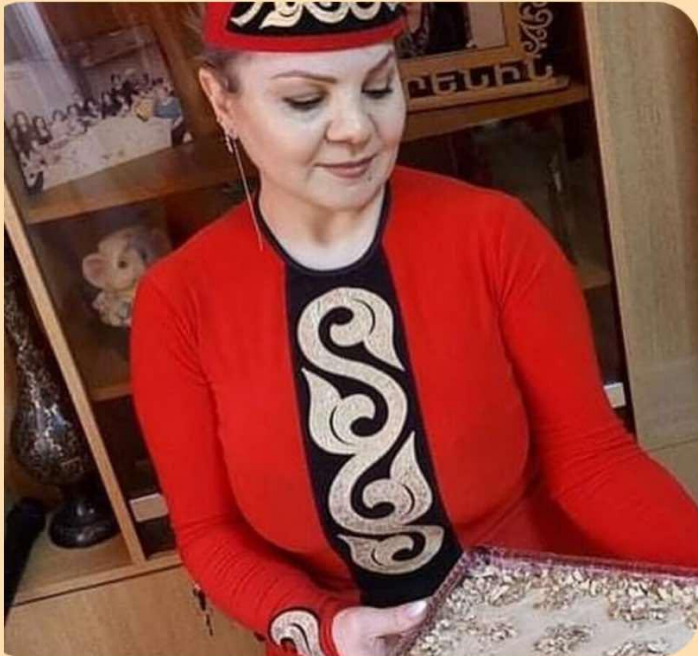
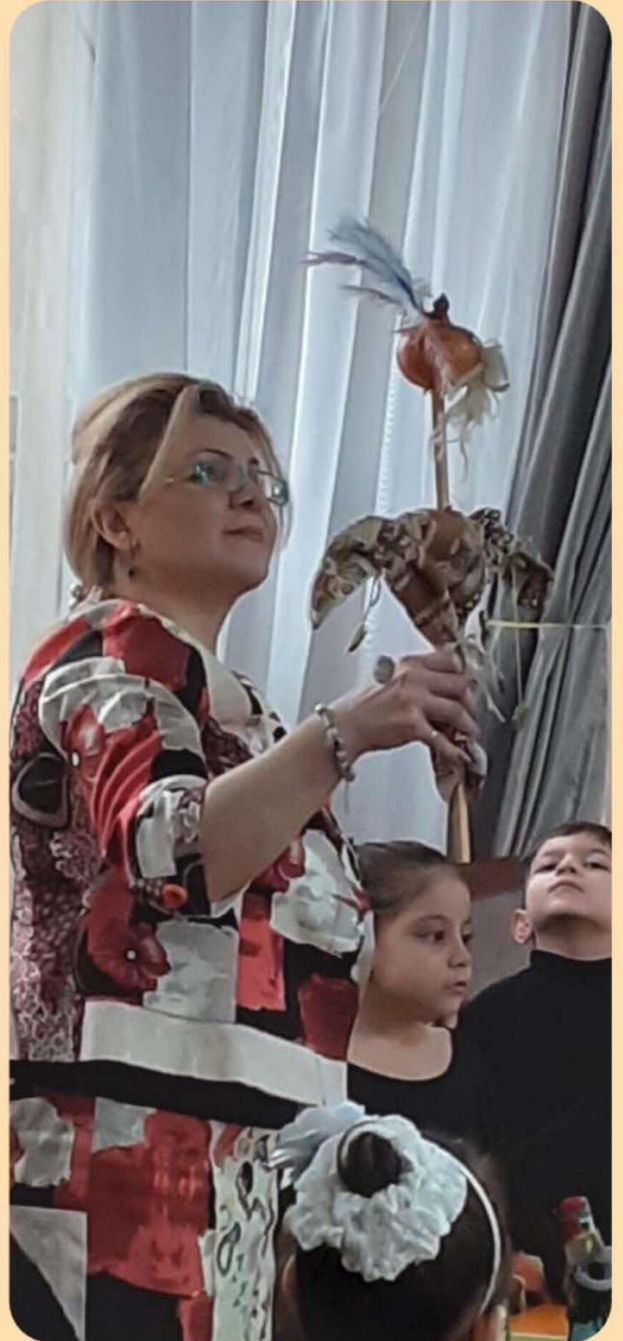
Մեծ նշանակություն ունեն մանկապարտեզի և ընտանիքի համագործակցությունը, ծեսերի, տոների ժամանակ, քանի որ ներգրավվում է նաև ընտանիքը: Քննարկվում է ծեսի համար անհրաժեշտ պարագաներ՝ հագուստներ, ծաղկեպսակներ տիկնիկներ:

Ծիսական տիկնիկներից է Նուրին կամ անձրևի հարսը, Պուպլատիկինը, Ուտիս տատը, Ակլատիզը:

Բարեկենդանի տոնի խորհրդանիշներն են՝ Ուտիս տատը, Պաս պապը: Այս երկու կերպարները մշտական պայքարի մեջ էին գտնվում:

Զրույցների ժամանակ պարզ գիտակցում էին երեխաները, որ շատ ուտել չի կարելի, ինչպես Ուտիս տատն էր ցանկանում: Նրան տոնի վերջում գլորում են սարից ներքև և դիմավորում են Պաս պապին՝ Ակլատիզին:

Տիգ-տիգ Ակլատիգ

Մազերդ բիգ-բիգ Ակլատիգ

Զարդարվել ես թիթիգ-թիթիգ

Վախեցրել ես բոլորիս:

Ակլատիգ տիկնիկը պատրաստել ենք փայտից, կտորից, սոխ, փետուրներից (սև և սպիտակ յոթ փետուրներից), քարերից, այծի մազիկներից:

Տիկնիկը պետք է պահել 48 օր, կախում ենք տան երդիկից՝ այն պետք է հսկի 48 օրվա պահքը:

48 օրերի ընթացքում տիկնիկի գլխավոր մասը՝ սոխը, հասցնում է ծլել, 48-րդ օրը մենք այն հանում ենք և օգտագործում զատկական կերակուրների մեջ:

Անցկացնել ծիսական խաղերից՝
<<Աղջիկ փախցնել>> , <<7 քար>>
Երգ << Գացեք, տեսեք>>

Բարեպաշտ քրիստոնյաները, երեխաներ, գիտենք, որ բացի ուրախությունից, խաղեր խաղալուց , նշում են այլ ծեսեր՝ սուրբ պատարագ, փակ խորան, մեծ պահքի ոսկե շղթա, վարդավառ:

1.4 Վարդավառը քրիստոնյա աշխարհում տարածված է որպես Քրիստոսի պայծառակերպության օրը:

Տոնի ժամանակ ժողովրդական սովորություններից է միմյանց վրա ջուր ցողելը ու աղավնիներ բաց թողնելը, որոնք խորհրդանշում են ջրհեղեղը,Նոյի ընտանիքի փրկությունը և Նոյի աղավնուն:

Վարդավառը համարվում է նաև խնձորի տոնը: Ընդունված սովորություն կար, որ մինչև վարդավառը խնձոր չէին ուտում, և այդ օրը, երբ խնձորի բերքը օրհնվում էր , նոր բերքը հավաքվում էր և օգտագործվում:

Ազգային այս տոների, միջոցառումների ժամանակ երեխաները սովորում են շատ ուրախ կատակ երգեր, որոնք ուղեկցվում են ազգային երգերով և խաղիկներով:

Օրինակ՝ Նուրի տիկնիկի մասին՝
Նուրին, Նուրին եկել է
Շալե շապիկ հագել է
Կարմիր գոտին կապել է
Երկնքեն թոն կուզե
Գետնենն ծիլ կուզե:

Միջոցառումների ժամանակ պատրաստել ենք թելերից տիկնիկներ, աշխատել ենք խոհանոցում՝ խմորից պատրաստել և ստացել ենք տիկնիկներ՝ Ասիլիկ և Վասիլիկ, որոնք հիմնականում թխվում էին ամանորի նախօրյակին:

Բոլոր տիկնիկները հայկական ավանդական տոների և ծեսերի կարևոր մասն են կազմել, որոնցից յուրաքանչյուրն ունեցել է իր պատմությունը:

Եզրակացություն

Բոլոր ազգային տոների, ծեսերի վերլուծական ընդհանուր քննությունն ամփոփելով, եկանք այն եզրակացության, որ երեխայի զարգացման ոլորտում կարևոր է առանձնացել նրա խոսքը և ստեղծագործական երևակայությունը: Երեխան բաց աչքերով նայում է հրաշք աշխարհին, և թե ինչ կլսի ու կտեսնի, կախված է մեզանից: Երեխայի բաց հոգու աչքերի մեջ ամենակարևորն առաջին տպավորությունն է, և դա հետագայում սնում է նրա սիրտն ու հոգին, թևավորում նրա երևակայությունը, ուրեմն նախ և առաջ նրան պետք է մատուցել ամենալավը և փորձվածը, ամենալավ երգերն ու պարերը, ամենալավ խաղերն ու գույնները: Եվ երեխայի հայեցի դաստիարակությունը պետք է լինի ոչ թե սուկ խոսք, այլ՝ երևույթ, որից ծնվում են հայրենասիրությունն ու մարդասիրությունը, ազգասիրությունը և մեր մշակույթը:

Նաև, մանկապարտեզում կատարվող այս աշխատանքները, ցերեկույթները նպաստում են երեխայի բառապաշարի հարստացմանը, ստեղծագործական երևակայության զարգացմանը, ինքնուրույն աշխատելու ունակության ձևավորմանը:

Բավարարվում է նրա ինքնահաստատման, ինքնադրսևորման պահանջը:

Ձեռք է բերվում խմբով աշխատելու ինքնակազմակերպման հմտություններ:

Զարգանում է գեղարվեստական ճաշակը (նկարչություն, ձեռարվեստ, երաժշտություն):

Առաջարկություններ

Առաջարկվեց նմանատիպ միջոցառումների անցկացման համար ձեռք բերել զննական, մեթոդական նյութեր, տեսահոլովակներ և՛ Երևանում, և՛ հարակից շրջաններում անցկացվող ազգային ծեսերի և տոների, ծանոթացնել երեխաներին հագուստ-տարազներին, ազգային նախշերին:

Օգտագործված գրականության ցանկ

1. Լենդրուշ Խուրշուդյան, Հայոց ազգային գաղափարախոսության, ազգային պատմական հենքը.
2. Հր. Խառատյան- Ազգային ծեսեր, տոներ.
3. www.armgeo.am
4. info@armgeo.am